

Niniejszy projekt ma na celu zbadanie korelatów percepcyjnych i akustycznych akcentu pobocznego (rytmicznego) w języku polskim i ukraińskim w oparciu o serię eksperymentów z użyciem metod doświadczalnych z dziedziny fonetyki akustycznej i psycholingwistyki. Zarówno dla języka polskiego jak i ukraińskiego obecność akcentu rytmicznego w sygnale akustycznym mowy została potwierdzona w najnowszych badaniach. Wyniki tych badań pozwalają postawić szereg szczegółowych pytań istotnych z punktu widzenia toczącej się obecnie debaty na temat struktur metrycznych oraz ich korelatów fizycznych. Pytania te dotyczą dwóch ważnych kwestii, które jak dotąd dla j. polskiego i ukraińskiego nie zostały należycie rozpoznane:

- Na ile i w jaki sposób korelaty akustyczne akcentu rytmicznego w j. polskim i ukraińskim zależą od cech segmentalnych (np. elastyczności spółgłosek i samogłosek), jakości samogłoski (obecności bądź braku redukcji), a także pozycji w zdaniu (akcentu zdaniowego, początku/końca frazy)?
- Czy obecność akcentu rytmicznego w sygnale akustycznym jest istotna z punktu widzenia systemu percepcji – innymi słowy, czy akcent rytmiczny odgrywa rolę w procesowaniu języka?

Z literatury przedmiotu wynika, iż głębsze zrozumienie natury zjawisk prozodycznych nie jest możliwe bez szczegółowych badań parametrów akustycznych i ich wpływu na system percepcji. Zarówno pytanie o akustyczny obraz akcentu w zależności od kontekstów zdaniowych bądź zjawisk segmentalnych, jak i kwestia korelatów percepcyjnych rytmu językowego znajdują się w centrum zainteresowania współczesnej fonetyki i fonologii. Język polski, a jak wynika z najnowszych badań również język ukraiński, należą do typologicznie rzadkich systemów metrycznych – tzw. systemów dwukierunkowych. Istnienie tych systemów oraz zrozumienie zasad interakcji zjawisk prozodycznych wewnątrz tych systemów jest kluczowe z punktu widzenia współczesnych teorii metrycznych. Charakterystyka języka polskiego jak i ukraińskiego pozwala zweryfikować szereg hipotez stawianych w literaturze przedmiotu na temat korelacji zjawisk prozodycznych i segmentalnych.

W porównaniu z bogatą literaturą przedmiotu dotyczącą badań akustycznych akcentu głównego, badania akcentu pobocznego są nadal stosunkowo rzadkie. Obecny projekt wypełnia lukę w tym zakresie. Dodatkową zaletą projektu jest wykorzystanie układów eksperymentalnych, które umożliwiają oddzielenie oddziaływania czynnika akcentu pobocznego na parametry akustyczne (iloczas samogłosek i spółgłosek, częstotliwość podstawową, amplitudę) od wpływu innych czynników prozodycznych, jak również segmentalnych, na te same parametry. Badanie percepcji akcentu rytmicznego zostanie przeprowadzone w oparciu o eksperyment bazujący na metodzie behawioralnej, nie zaś na metodzie introspektywnej – w eksperymencie mierzony będzie czas reakcji na bodźce w zależności od obecności akcentu rytmicznego bądź jego braku. W projekcie zostaną zastosowane nowoczesne metody ilościowe (analizy statystyczne dużej liczby danych pomiarowych).

Niniejszy projekt ma istotne znaczenie z punktu widzenia typologii systemów metrycznych, teorii fonologicznej, jak i fonetycznej. Badania mają charakter badań podstawowych, gdyż mają na celu zdobycie nowej wiedzy o podstawach zjawisk metrycznych w j. polskim i ukraińskim – relacji pomiędzy różnymi stopniami akcentu a ich korelatami fizycznymi (zarówno w sygnale akustycznym, jak i percepcji), wpływ innych czynników (zarówno segmentalnych jak i prozodycznych) na akcent rytmiczny, a także rozpoznanie roli, jaką akcent rytmiczny odgrywa w procesowaniu języka.